

L'HOSPITAL DE VALLS. ASSAIG SOBRE
L'ESTRUCTURA I LES TRANSFORMACIONS DE LES
INSTITUCIONS D'ASSISTÈNCIA. Josep Comelles,
Angelina Daura, Marina Arnau i Eduardo Martin.
IEV/Biblioteca d'Estudis Vallencs, XXXII. Valls, 1991

per Anton Cartanyà i Benet

Un dels esdeveniments més sanitosos, en el més pur i estricte sentit sanitari, que ha viscut la població de Valls, i de retruc els comarcans de l'Alt Camp i de la Conca, ha estat sens dubte la remodelació del l'antic Hospital i la consecució de la jerarquització funcional de l'hospital d'aguts, una assignatura pendent des de l'any 1967 que significà, amb l'obertura de la Residència Sanitària Joan XXIII de Tarragona, l'inici d'un dels períodes més difícils institucionalment per a l'Hospital de Valls.

Les juntes corresponents i el personal sanitari responsable de la institució respongueren adequadament a aquest toc de morts bastint durant la primera dècada, un nou model d'atenció geriàtrica i, a la segona, responent al model d'atenció d'aguts jerarquitzat.

De fet, *les coses han anat com havien d'anar* perquè no podien ser d'altra manera.

Recordo, ara, animats debats entorn de models funcionals hospitalaris, durant els anys 70, al GAPS (Gabinet d'Assessoria i Promoció de la Salut), a la Facultat i a les sobretauls de casa (el meu pare era aleshores director mèdic de l'Hospital, amb una voluntat aferrissada de tirar endavant com fos). *Els models jerarquitzats dins de*

serveis de Salut integrats amb sistemes de finançament públics s'imposaven al "model clàssic" amb finançaments i de Sant Pau i el moment en què es va definir quin seria el model funcional per a l'Hospital de Valls.

Aquest debat sanitari al nostre país ha durat vint anys, des del «tardofranquisme» fins a la transició democràtica, però han estat els condicionaments socials els que han imposat que sigui aquest model la forma d'organització hospitalària inqüestionable per a totes les formes polítiques, capaces o incapaces de governar en l'Europa de les nacions. Ha esdevingut una qüestió civil.

Entremig de tot això, bibliografia tanta com vulgueu; GAPS, publicacions, experiències fallides i una munió de companys d'ofici implicats en processos semblants. Una qüestió generacional? Possiblement, però ha estat la nostra generació.

Diuen que quan hom es fa gran, ha de fer allò del fill, de l'arbre i d'escriure un llibre... Doncs bé, la Junta del Patronat del Pio Hospital (ara crec que s'anomena d'una altra manera) va encomanar, per convocatòria d'una borsa d'estudis del «Sr. Blasi», una d'aquestes coses: la història de

l'Hospital de Valls.

I l'encàrrec recau en un grup d'antropòlegs socials, i per definició historiadors, encapçalats per Josep M. Comelles, reconegut metge antropòleg que «milità» en el GSM (Grup de Sociologia de la Medicina) sota el paraigua de Jesús M. de Miguel, el qual en l'excel·lent llibre *La Salud Pública del futuro* (Ariel, 1985), concretament al prefaci, ja relaciona amb els qui en el seu moment participarem activament en el GAPS.

Qui millor que Comelles per posar a la pràctica la frase de J. de Miguel: «*La Salud Pública es un nuevo centauro, con el torso sociológico y las patas médicas*».

El resultat, en forma de llibre: *L'Hospital de Valls. Assaig sobre l'estructura i les transformacions de les Institucions d'assistència*, n'és un magnífic exemple. He de reconèixer que l'exercici històric descriptiu se'm fa feixuc, i que en rebre el llibre, tot i les recomanacions de l'amic Comelles, em va costar encetar una lectura de cap a peus. Confesso que vaig començar pel final, l'última part del darrer capítol: *El procés de comarcalització*, i en acabar *Futurs imperfectes* vaig comprendre que la cosa no anava de descriptiva. Aleshores, me'l vaig llegir com cal, ordenadament.

A partir del primer capítol, s'hi endevina que la història n'és l'excusa i que el llibre esdevé un magnífic assaig sobre les transformacions de les institucions assistencials a Catalunya, a l'Europa mediterrània i a Valls. En aquest punt, l'anàlisi antropològica i social és extraordinàriament lúcida. No cal dir que s'hi endevina el mestratge de Comelles en el camp de l'autoatenció, autocura i desmedicalització de la gestió de la Salut, en un discurs que si ja ens va plaure de sentir i de llegir en altre temps, més ens ha

agradat en el context d'aquest assaig sobre les transformacions hospitalàries.

Un cop assentades les bases de l'anàlisi, els autors, **A. Daura, M. Armau, E. Martín i J.M. Comelles**, s'endinsen en la descripció històrica des de les primeres fundacions hospitalàries a Valls fins a l'hospital censalista, però sempre amb el contrapunt sòcio-històric del procés que condiciona aquesta evolució.

Al capítol V, *el procés de medicalització* iniciat a les acaballes del segle XIX, s'hi troben a faltar dades històriques sobre les publicacions del Dr. Roset al 1905, sobre una epidèmia de poliomièlitis viscuda des de l'Hospital de Valls, i del Dr. Pàmies, sobre la proposta d'una nova teràpia antituberculosa. Ambdós metges treballaren i dirigiren l'Hospital durant aquest període juntament amb els doctors Pareta, Cartaña Llorach i Domènech. Aquesta informació probablement va desaparèixer durant l'incendi dels arxius, en plena guerra civil, però, en canvi, encara és present en la memòria d'alguns vallencs.

No cal dir que la part del llibre que pot ser més atractiva per a aquells que han viscut com a protagonistes la transició democràtica és la segona del capítol V. Aquí els autors demostren, seguint l'anàlisi antropològica, com he dit al començament, que *les coses han anat com havien d'anar*, perquè els condicionaments socials ens menaven a canvis estructurals i a la transformació cap a un sistema jerarquitzat d'assistència hospitalària, ni més ni menys que el que actualment funciona.

En altre temps, aquest era un discurs reservat a les esquerres, o si més no als «progres»; ara l'evidència és prou clara: la subvenció per a la recuperació del desitjat model l'ha fet el govern de Convergència i Unió de la Generalitat de Catalunya... **I encara hi ha qui creu que els canvis**

socials vénen determinats pels polítics...

Els autors tenen més fe en els projectes col·lectius, fruits de les societats civils, de ciutats com la nostra. De ciutats prodigi capaces de transformar un projecte pensat l'abril del 36, d'adaptar-lo a l'evolució dels temps i de concretar-lo 50 anys més tard, en forma d'un complex hospitalari assistencial més o menys com els que trobem avui als països més desenvolupats.

Fins aquí la història. Els autors, però, no es poden aturar i van més enllà llançant un repte de futur: impertinent?, clarivident? El temps ens ho està dient.

El repte, però, està escrit amb el títol: Futurs imperfectes: L'Hospital comarcal actual és un instrument, aquest instrument pot ser o pot no ser res. Pot ser quelcom que ens faci afirmar d'ací uns anys un «ho han aconseguit» o pot diluir-se en la rutina, el conformisme, els interessos més tristament corporatius si s'utilitzen tan dissortadament com hem vist utilitzar instruments semblants: si d'ací un parell d'anys el servei d'urgències de l'Hospital està desbordat per una demanda mal atesa en atenció primària; si l'única perspectiva a contemplar amb un cert grau de rigor és el model de medicina que hom practica en els hospitals i en la qual es pacient no és sinó un número al qual el despulla i es converteix en un objecte manipulat ferotgement sense cap dret; si les responsabilitats dels ensenyants no van més enllà de reproduir un model de medicina, que sabem que no serveix per a l'assistència primària; si

l'esperit que motivà el desenvolupament de l'educació sanitària, de la formació continuada i de la promoció de la salut s'abandonen davant les promeses professionals dels serveis hospitalaris; si els interessos individuals passen davant dels grans projectes col·lectius; si l'esperit que ha permès des del nores una xarxa assistencial complexa i modèlica es perd; si no s'aconsegueix que la població participi democràticament en la gestió de la seva salut, i si no es manté la consciència ciutadana que ha permès als ciutadans de Valls i de la seva comarca d'aconseguir la seva reivindicació.

Han passat quasi tres anys de funcionament del nou projecte i és possible que comencem a diluir-nos en la rutina, el conformisme i a deixar-nos portar per interessos més tristament corporatius. No oblidem, però, que l'Hospital serà com els ciutadans vulguem, i que no hem de deixar-nos portar per interessos individuals que passen davant dels grans projectes col·lectius.

Tornem al llibre: a manera de resum, estem davant un assaig per gaudir i aprendre molt llegint-lo; no és una peça de prestatgeria, és un llibre per tenir-lo subratllat i perquè el rellegeixin sovint tots aquells que estan interessats mínimament per la sanitat, l'antropologia social i la història com a forma de comprendre els canvis socials. Un excel·lent llibre que prestigia amb escriu una col·lecció ja excel·lent.

Si el podem servir en:

AUTOEDICIÓ
DISSENY GRÀFIC
CATÀLEGS
FULLETONS
CAIXES CARTRONET
TROQUELATGES

Vingui a:

GRÀFIQUES DARÇ, S.L.

Poligon Industrial, C/ G (Curtidors), s/núm.
Tel. 60 56 61 - Fax. 61 34 40
43800 VALLS (Tarragona)